

RECONSIDERAREA RELAȚIEI DINTRE ÎNVĂȚAREA FORMALĂ ȘI CEA INFORMALĂ A LIMBII ENGLEZE ÎN SISTEMUL UNIVERSITAR

LAURA IOANA COROAMĂ*

laura.coroama@ucdc.ro

Abstract: *Learning English, but also education in general, cannot be conceived without taking into consideration the factors and the forces acting in the environment that individuals perform this activity. The interest of this paper is to highlight the special importance of the complementarity between formal and informal learning of the English language within the framework of the higher education curriculum. The fast paced development of emerging technologies or the Internet access, as well as students positioning towards these phenomena, set tracks that need to be explored for an innovative approach of the teaching-learning system of the English language. What are the forms of transfer that students make between the formal and the informal context in order to accumulate learning competencies that are efficient and well-adapted to their personal needs?*

Keywords: *formal learning, informal learning, plurilingualism, learning strategies, complementarity.*

1. Introducere

Studiul limbilor străine în era noilor tehnologii reprezintă o provocare atât pentru persoanele care urmează programe de învățământ în instituții abilitate, cât și pentru cele care se află în formare continuă. Pluringvismul devine treptat o dimensiune constantă în comunitățile școlare, dar și în afara instituțiilor de învățământ. Demersurile educative nu pot fi concepute fără a lua în considerare caracteristicile contextului lingvistic și cultural în care persoanele învață limba engleză.

Scopul acestui studiu este de a pune în evidență importanța relaționării cunoștințelor de limba engleză și competențelor necesare atât în mediul formal, școlar sau universitar, cât și în mediul informal, în familie sau în cercul de prieteni, în comunități locale, regionale sau

* Doctorand, - Université du Maine, Franța, Prep., - Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir”, Timișoara.

virtuale. Necesitatea acestui fenomen de interdependență se justifică prin diversificarea cerințelor lingvistice pe piața muncii, studiul limbilor străine fiind nevoit să dea dovadă de o deschidere mult mai generoasă față de mediul în care învățarea are loc.

2. Prezentarea contextului și definirea noțiunilor

Puternic influențată de evenimentele istorice, politice, economice și sociale, societatea românească a suferit numeroase transformări și adaptări în ceea ce privește predarea și învățarea limbilor străine. Limba hegemonică în perioada comunistă, limba rusă, a dispărut treptat din programele școlare de după 1989. Acest fenomen se explică și prin absența învățării informale a acestei limbi, rusa fiind doar materie obligatorie în unitățile de învățământ românești.

Limba engleză a devenit modalitatea de comunicare proeminentă în era globalizării, jucând un rol important în cadrul activităților sociale și economice ale multiplelor comunități. Este limba principală în schimburile internaționale, facilitează activitățile guvernului, dar și pe cele non-guvernamentale, devenind un factor-cheie în numeroase forme de interacțiune educațională și culturală.¹ Din aceste motive, cunoașterea limbii engleze face parte, din ce în ce mai mult, din educația de bază a omului secolului 21. În consecință, engleza nu reprezintă doar o modalitate de schimb, ci și o necesitate devenită componentă esențială a vieții cotidiene a omului modern.

Pe de altă parte, dezvoltarea limbii engleze, precum și a culturii aferente, este puternic susținută de statutul și puterea acestei limbi la nivel internațional. În continuarea teoriei istorico-culturale a lui Lev Vîgotski², teoria ecologică a învățării permite reconsiderarea decalajului intervenit între reprezentările studenților și ale profesorilor aflați în interacțiune în micro-contextele în care își situează experiențele de învățare ale limbii engleze. Ceea ce trebuie reținut este că acest demers, relativ nou în didactica limbilor străine, nu disociază învățarea în micro-contexte de învățarea în macro-contextul care le înglobează pe acestea din urmă. Astfel, macro-contextul mondializării, în care au loc experiențele de

¹ Grisham, T., «The Branding of English as a *Lingua Franca*» in J. Aden, T. Grimshaw & H.Penz (dir./eds.), *Enseigner les langues-cultures à l'ère de la complexité. Teaching Language in Culture in an Era of Complexity*. Brussels. P.I.E Peter Lang, Coll GramR, 2010, p. 259.

² Vygotsky, L., *Thought and Language*, Cambridge MA. MIT Press. 1986.

învățare, are deja un impact care a fost deja identificat și corelat cu învățarea limbii engleze.³

Analiza contextului în care are loc învățarea limbii engleze nu poate fi realizată fără o primă definiție a conceptelor de *formal* și *informal*. Conform Comisiei Europene, învățarea formală este oferită de instituțiile de educație, având obiective structurate, alocându-i-se un timp și material corespunzător. Există intenție din partea celui care învață și se încheie cu obținerea unei diplome sau a unui certificat. Învățarea informală, pe de altă parte, rezultă din activitățile zilnice, legate de muncă, viața de familie sau timpul liber; nu este structurată, de obicei, fără certificare, și fără intenție din partea elevului sau a celui care învață.

Conceptul de *plurilingvism* a fost abordat încă din anul 1997 în analiza care pregătea actualul *Cadru european comun de referință pentru limbi*. D. Coste, D. Moore și G. Zarate⁴ defineau această noțiune ca fiind competența de a comunica lingvistic și de a interacționa în plan cultural; competența unui actor social care stăpânește, la diverse niveluri, experiența mai multor culturi și este capabil să gestioneze acest capital lingvistic și cultural. Observăm emfaza care se pune pe relația între limbă și cultură, deoarece achiziția unei limbi nu mai poate fi concepută fără a se lua în considerare aspectul cultural, teritoriul definit geografic, istoric și cultural unde acest idiom se manifestă social.

Abordarea *plurilingvă* evidențiază faptul că, pe măsură ce experiența lingvistică a unui individ în contextul său cultural se extinde de la limba utilizată în sânul familiei la limba de comunicare a unui grup social, iar apoi a altor grupuri sociale el/ea nu clasează aceste limbi și culturi în compartimente separate, ci își dezvoltă mai degrabă o competență comunicativă, la structurarea căreia contribuie diverse cunoștințe și experiențe lingvistice. Dacă ultimele decenii puneau în evidență importanța cunoașterii unei limbi străine la parametrii cei mai ridicați, noile politici educative europene favorizează și promovează mai mult varietatea lingvistică pe care o posedă fiecare individ. Termeni precum

³ Kramersch C., «Post 9/11: Foreign languages between knowledge and power » in *Applied Linguistics* 26/4, 2005, p. 545-567.

Aden J., «Entendre l'autre dans sa propre langue» In J. Aden (ed) *De Babel à la mondialisation*. Paris. Sceren, 2006, p.9-12.

⁴ Coste, D., Moore, D., Zarate, G., *Compétence plurilingue et pluriculturelle. Langues vivantes. Vers un Cadre Européen Commun de référence pour l'enseignement et l'apprentissage des langues vivantes, études préparatoires*. Strasbourg. Conseil de l'Europe. 1997.

competența de mediere, repertoriu lingvistic sau biografie lingvistică sunt tot mai vehiculați în contextul noii structuri politice, Uniunea Europeană.

Plurilingvismul ca noțiune generală a fost completat la nivel didactic de competența plurilingvistică. Este important să subliniem că acest nou tip de competență vizează: formarea unui nou cetățean european, mai flexibil la nivelul gândirii, mai tolerant și mai deschis față de ceilalți; constituirea unui «*vivre-ensemble démocratique*» (noua competență nu valorizează doar individul, ci raporturile dintre indivizi); un nou discurs, spre pluralitate, pluralitate de limbi, de identități, de culturi.

În concluzie, subliniem că învățarea formală și informală a limbii engleze trebuie abordată în strânsă legătură cu macro-contextul globalizant și sistemul de factori care influențează strategiile de învățare eficientă. Societatea românească devine treptat plurilingvă și multiculturală: suntem înconjurați nu numai de limbi ale minorităților naționale, dar și de noile limbi-culturi prezente în urma venirii investitorilor străini.

3. Argumente în favoarea unei viziuni complementare asupra învățării limbii engleze în sistemul universitar.

Învățarea formală a limbii engleze în România cuprinde o sferă deosebit de largă: cursuri opționale de familiarizare cu limba în învățământul preșcolar, ore obligatorii începând cu clasa a III-a și până la sfârșitul ciclului liceal, precum și cursuri de engleză de specialitate în sistemul universitar. Și totuși, dezvoltarea competențelor de scris și vorbit în limba engleză nu se realizează doar în contextul formal. Această dimensiune este cu atât mai pertinentă în cazul învățării limbii engleze la universitate, deoarece studenții au deja motivații și nevoi mult mai bine conturate decât elevii din ciclul liceal. Întregul demers educativ al studenților se concentrează pe un set de priorități și obiective care vizează un loc de muncă și o poziție în lumea profesională. În consecință, limba engleză nu se va rezuma doar la un curs izolat care are loc la universitate, ci va reprezenta pârgia spre accesarea la un post pe piața muncii.

Conform teoriei comunităților de practică⁵, fiecare persoană face parte dintr-un grup cu care împărtășește anumite lucruri sau practici, iar din interacțiunea membrilor se pot naște diverse situații de învățare. Practicarea tenisului, de exemplu, presupune o serie de practici cum ar fi:

⁵ Lave, J. & E., Wenger, *Situated Learning. Legitimate Peripheral Participation*. Cambridge. Cambridge University Press. 1991; Wenger, E., *La théorie des communautés de pratique*. Québec. Les Presses de l'Université Laval. 2005.

învățarea unor reguli, dialogarea cu antrenorul, comunicarea cu celelalte persoane care participă sau vizionarea la televizor sau pe internet a unui campionat. Toate aceste activități sunt comune unei comunități de persoane care au ales acest sport; din interacțiunea constantă a membrilor acestei comunități pot rezulta sau nu situații de învățare parțiale sau totale dar, majoritatea, sunt de factură informală. În aceeași măsură, vizionarea de către studenți a unor filme sau ascultarea unor materiale sonore în limba engleză poate conduce la o perfecționare a nivelului de limbă.

Cadrul didactic trebuie să fie conștient că învățarea unei limbi nu poate fi realizată exclusiv în spațiul cursului de la universitate. Din contră, demersul didactic ar trebui să se bazeze pe datele, pe care învățarea informală le poate oferi, din mai multe motive:

- contextul informal prezintă o bogăție informațională și culturală;
- în afara cadrului formal de învățare, studenții își pot exprima mai bine creativitatea, iar învățarea este mult mai bine adaptată nevoilor personale având în vedere că reprezentările profesorilor în legătură cu ceea ce ar trebui să învețe studenții nu coincid întotdeauna cu ceea ce au aceștia nevoie;
- contextul informal expune studenții la situații de viață reale, și nu doar simulate ca și în cadrul învățării formale;
- imprevizibilitatea experiențelor de învățare informală a limbii engleze solicită o adaptare a cunoștințelor și competențelor studenților, un proces cognitiv dinamic și flexibil, în consecință;
- contextul informal reprezintă spațiul în care studenții își petrec cea mai mare parte a vieții lor; învățarea formală se desfășoară pe un segment temporal restrâns, structurat în cicluri de școlarizare.

Propunerea noastră se bazează pe o abordare globală a procesului de învățare a limbii engleze, factorii de mediul constituind o variabilă deosebit de importantă. Plecând de la constatarea că învățarea limbii engleze nu se realizează izolat de realitățile cotidiene, activitatea cadrului didactic universitar trebuie să fie recadrată și să includă aspectele informale ale învățării. Intenția noastră nu este de a minimaliza aportul învățării formale, din contră, susținerea ei prin exploatarea resurselor informale din viața studenților. Există totuși unele limite ale învățării informale, printre care menționăm:

- necesitatea realizării unei selecții riguroase a datelor din contextul informal;

- existența unor incompatibilități între datele furnizate de contextul formal și cel informal, absența unor strategii de învățare solide poate conduce la însușirea unui sistem de cunoștințe nestructurat;
- dezvoltarea unor competențe parțiale.

Astfel, învățarea și predarea limbilor străine trebuie să vizeze o complementaritate între informațiile oferite de învățarea formală și de cea informală. Dotați cu strategii de învățare, dobândite și perfecționate în mediul formal, studenții pot aborda într-o manieră conștientă și responsabilă segmentul informal al propriei învățări.

Care ar fi argumentele care stau la baza unei reconsiderări a relației între învățarea formală și învățarea informală a limbii engleze în sistemul universitar? În primul rând, gradul de conștientizare a învățării este mult mai ridicat la studenți decât la cei din ciclurile anterioare, aceștia dând dovadă de motivație extrinsecă, care stă la baza demersului lor de dezvoltare lingvistică și de îmbogățire a capitalului lingvistic și cultural. Studiul limbii engleze la universitate este strâns legat de folosirea practică a acesteia în cadrul activităților profesionale vizate.

În al doilea rând, studenții și-au însușit deja strategii de bază de învățare a limbii engleze din anii anteriori, repertoriul lor lingvistic și competențele dezvoltate permițându-le astfel să apeleze la contextul informal și la datele pe care acestea le poate furniza. Epoca modernă, caracterizată printr-o dezvoltare rapidă a noilor tehnologii, nu mai permite stagnarea învățării într-o izolare de tip formal. Învățăm tot mai mult în afara cursurilor universitare sau a stagiilor de formare, dar avem nevoie în același timp de strategii adaptate pentru a face față acestui decalaj ce poate apărea între învățarea formală și informală.

4. Concluzii

Învățarea cu ajutorul computerului, învățarea pe bază de colaborare în cadrul comunităților formale sau informale, precum și continua atenție acordată adaptării învățării la cerințele și la nevoile celor care învață constituie obiective majore ale învățării atât pe termen scurt, cât și lung. În consecință, având în vedere transformările ce au loc la nivelul politicilor educative europene, sistemul universitar ar trebui să fie flexibil în conceperea unor abordări deschise spre implicarea contextului informal de învățare a limbii engleze în programele de studii actuale. Aceste remanieri se pot realiza numai cu ajutorul factorilor umani implicați, cadre

didactice și studenți și pe baza unor colaborări reale care vizează o învățare centrată, mai ales, pe nevoile lingvistice și sociale ale studenților.

BIBLIOGRAFIE

1. Aden J., (2006), «Entendre l'autre dans sa propre langue» In J. Aden (ed) *De Babel à la mondialisation*. Paris. Sceren.

2. Coste, D., Moore, D., Zarate, G., (1997), *Compétence plurilingue et pluriculturelle. Langues vivantes. Vers un Cadre Européen Commun de référence pour l'enseignement et l'apprentissage des langues vivantes, études préparatoires*. Strasbourg. Conseil de l'Europe.

3. Grisham, T., (2010), «The Branding of English as a *Lingua Franca*» in J. Aden, T. Grimshaw & H.Penz (dir./eds.), *Enseigner les langues-cultures à l'ère de la complexité. Teaching Language in Culture in an Era of Complexity*. Brussels. P.I.E Peter Lang, Coll GramR.

4. Kramsch C., (2005), «Post 9/11: Foreign languages between knowledge and power» in *Applied Linguistics* 26/4.

5. Lave, J. & E. Wenger, (1991), *Situated Learning. Legitimate Peripheral Participation*. Cambridge. Cambridge University Press.

6. Redecker, C., M. Leis, M. Leendertse, Y. Punie, G. Gijssbers, P. Kirschner, S. Stoyanov & B. Hoogveld, (2011), *The Future of Learning: Preparing for Change*. Disponibil la <http://ftp.jrc.es/EURdoc/JRC66836.pdf>.

7. Vygotsky, L., (1986), *Thought and Language*, Cambridge MA. MIT Press.

8. Wenger, E., (2005), *La théorie des communautés de pratique*. Québec. Les Presses de l'Université Laval.